

ВЯЛІКАЯ РАДНЯ

У нас радня — не да пайдня:
Кожны савецкі чалавек —
радня навек.
З народнага

Маці памерла, калі Вольцы пайшоў пяты год. Расказвалі, што маці была прыгожая, ветлівая, вельмі любіла дзяцей. Не тое, каб у Чамелах — на ўсю Быценшчыну

не было такой спявачкі, як Наталка Монцік. Толькі Волька не памятае яе голасу: не захавала дзіцячая памяць.

А вось бацьку памятае. Добра памятае. Яна ўжо хадзіла ў школу, у першы клас, калі яго прывезлі з бальніцы. Дзіцячае сэрца адразу ж учуяла штосьці нядобрае, калі дзяўчынка ўбачыла ля сваёй хаты многа людзей. Ціха плакалі суседкі, сурова маўчалі мужчыны. Волька баялася крануцца з месца.

— Сіроткі вы мае няшчасныя! — мітусілася цётка Агата, вядомая на ўсе Чамелы сакатуха. — Засталіся вы цяпер адны, бы гарох пры дарозе...

А потым Волька да позняй ночы стаяла ля бацькавай труны. Побач з ёй плакалі наўзрыд Пятрусь і Васілёк, яе старэйшыя браты, таксама школьнікі. І толькі меншая сястрычка, Марылька, нічога не разумела і ўвесь час прасілася да бацькі на ручкі.

Той страшны дзень праплыў, як у тумане. Назойліва галасіла цётка Агата, плакалі ўсе — і суседзі, і далёкія вяскоўцы. На наступны дзень пасля пахавання Агата зноў не мінула хату нябожчыка Кастуся Монціка.

— Красачкі вы мае ненаглядныя, — зноў загаласіла яна з парога. — Асыпацца вам усле-е-ед, не расцвіўшы як сле-е-ед. А сірочая ж доля — як камяністае поле!..

— Ды змоўкні ты нарэшце! — не стрымаўся дзядзька Алесь, бацькаў брат, і прагнаў яе з хаты. — І без цябе маркотна на сэрцы.

Прыгарнуў дзяцей, усіх чацвярых, да сябе і сказаў:

— Вы, хлопцы, пакуль што застанецеся ў мяне. А дзяўчаткі, — ён так і сказаў: дзяўчаткі, — паедзеце ў Быцень, у дзетдом: ёсць накіраванне ад сельскага Савета.

* * *

На Быценшчыне і да гэтага часу бытуе даўня, як народная памяць, прымаўка: «Не зналі дзеці маці — і ласкі ім не знаці». А ці так яно? Лепш за ўсё было б спытаць аб гэтым Вольку Монцік, каб лішні раз пераканацца, што разам са старым жыццём адышлі ў нябыт і старыя, некалі мудрыя і праўдзівыя, прымаўкі. Радзіма — чулая, пяшчотная і спагадлівая — замяніла ёй бацькоў. Дзяўчынка, як і многія іншыя дзеці, якіх спрадвечу называлі сіротамі, не засталася адзінокай. Клапатлівыя выхавацелі крок за крокам — ад цудоўных народных ка-

зак пра «Жар-птушку» і «Пунсовую кветачку» да раска-
заў аб бессмяротных подзвігах герояў-камсамольцаў
Краснадона і пакарыцеляў цаліны — уводзілі яе ў вялі-
кі свет жыцця.

Усім дзецям уласціва такое жаданне: хутчэй бы вы-
расці. З зайздрасцю пазіраюць яны на тых, хто абагнаў
іх хоць на вяршок, і крыўдуюць на сябе, на ўвесь свет,
што растуць так недаравальна марудна. А як пазіраюць
яны на сваіх учарашніх дружбакоў, калі ў тых на гру-
дзях зазіхаціць камсамольскі значок! Гэтага дня ча-
каюць усе — і хлопчыкі, і дзяўчынкі. У гэты дзень яны
неяк адразу сталеюць, робяцца не па-дзіцячаму разваж-
лівымі і стрыманымі. Дарослым зразумелыя іх пачуцці:
да дзяцей прыходзіць першае ўсведамленне сталасці —
доўгачаканай, а таму і незабыўнай пары.

Вось і для Волькі Монцік прыйшоў гэты важны і ра-
дасны дзень. Выхаванцы дзіцячага дома сабраліся на
свой камсамольскі сход. Перад імі стаяла рослая, ружо-
вашчокая дзяўчынка, са ззяючымі ад шчасця і радасці
вачамі. Сакратар камсамольскай арганізацыі зачытаў яе
заяву. Традыцыйных у такіх выпадках пытанняў не бы-
ло. Камсамольцы аднагалосна прымалі яе ў сваю
сям'ю — дружную, згуртаваную, баявую. І менавіта та-
ды адчула Волька, якая гэта вялікая сіла — калектыў.

Такое пачуццё неаднаразова прыходзіла і пазней. Але
ўсякі раз успамінаўся вось гэты сход... Яна кінула позірк
у залу і разгубілася: на яе глядзелі дзесяткі пар ужо
знаёмых вачэй — шчырых і ветлівых. «А чаму яны ўсе
такія простыя?» — падумала тады. І яна не тое каб зра-
зумела, а адчула ўсёй сваёй істотай кроўную блізкасць
да гэтых людзей. «Здарыся што-небудзь са мною — яны
ўсе, як адзін, кінуцца на дапамогу... А калі з імі?..
Я пайду ў агонь, у ваду, куды спатрэбіцца, толькі каб
заслужыць іх павагу і давер».

— А цяпер я хачу папрасіць вас, усіх вас, тавары-
шы,— нясмела звярнулася Волька да сходу,— каб мяне
паслалі працаваць. Усё роўна куды — у калгас ці саў-
гас. Ці на будоўлю. Толькі, каб працаваць. Я ж не ма-
ленькая ўжо...

Анатоль Мікалаевіч Раманоўскі, выхавацель дзетдо-
ма, паклаў ёй на плячо руку і сказаў:

— Не будзем спяшацца, Оля. Трэба спачатку школу
закончыць, а потым і пабачым, што рабіць далей. Ва ўся-
кім выпадку, да восені будзеш жыць тут. А можа, я ня-

правільна зразумеў цябе? Можа, табе надакучыла ў дзет-
доме?

— Ды што вы, Анатоль Мікалаевіч,— зачырванелася
Волька.— Я нават і не падумала пра гэта. Проста хоча-
ца працаваць. Ды і колькі ж можна нас, як маленькіх,
за руку вадзіць?..

* * *

Збылося так, як гаварыў Анатоль Мікалаевіч. Уво-
сень ён сам праводзіў Вольку Монцік і Мішу Агафонава,
таксама выхаванца дзетдома, за Лань — у саўгас «Нача».

Спыніліся каля дзвярэй дырэктарскага кабінета.

— Ну, рабяткі,— чамусьці ўздыхнуў выхавацель,—
з гэтай мінуты вы ўжо больш не рабяткі. Калі ласка, не
забывайце свой дзетдом. І не падводзьце нас. Мы хочам
толькі аднаго: каб былі вы шчаслівымі і каб дзетдомаў-
цы ганарыліся вамі. Памятайце пра гэта.— Ён моцна па-
ціснуў рукі сваім выхаванцам.

Дырэктар саўгаса Міхаіл Сямёнавіч Стабрэдаў, з вы-
гляду строгі, а наогул і вясёлы, і вельмі ласкавы чала-
век, выйшаў з-за стала, прывітаўся.

— Дзе думаеце працаваць, маладыя людзі? — спытаў
ён, пазнаёміўшыся з дзетдомаўцамі.

— Дзе цяжэй! — выпаліла Волька.

— У-га, вось ты якая! — узняў бровы дырэктар.—
Адным словам, зразумела: газеты чытаеце, радыё слу-
хаеце,— падавай вам цаліну, не інакш. А ці ведаеце вы,
даражэнькія, што лёгкай работы нідзе няма? Вось, ска-
жам, работа цялятніцы. Здаецца, колькі там той работы:
напаіў, накарміў цялят, і ўсё. А на самай справе гэта
даволі цяжкая работа, крапатлівая. Або коней дагля-
даць. Таксама шмат клопату.

— Дык прызначце мяне цялятніцай,— папрасіла
Волька.— Я вельмі люблю цялятак...

— А я — коней,— уставіў Міша Агафонаў.

Дырэктар задаволена ўсміхнуўся — ён, аказваецца,
быў яшчэ і незгаворлівым чалавекам.

— Зіма на парозе,— памаўчаўшы, сказаў Стабрэ-
даў.— Маразы, завірухі... Вольку пакуль што мы накі-
руем працаваць на свінаферму. Памочнікам повара на
кармакухню. Там і цяплей і зручней. А Міхась застане-
ца пры садова-агароднай брыгадзе. Будзе за садам на-
глядаць. Згода?

— Згода,— адказалі навічкі.

І тут жа Волька спяхмурнела. У душы яна злавалася на дырэктара за «цёпленькае месца». Думала пра яго: «Яшчэ добранькім прыкідваецца. Кажа, пакуль што, а потым і забудзе пра тое, што абяцаў...»

Між тым літаральна на наступны дзень Міхаіл Сямёнавіч прыехаў на свінаферму, паклікаў да сябе Сашу Зайца, повара кармакухні, і пагразіў пальцам:

— Глядзі ў мяне, каб усё было ў ажуры!..

Праўда, асаблівай патрэбы ў гэтым не было — Вольку, як родную, прынялі ў сваю сям'ю жывёлаводы.

* * *

Лёгкай работы і сапраўды не бывае. І асабліва ў жывёлагадоўлі. Калі за справу бярэшся з душою, заўсёды знаходзіцца штосьці такое, што абавязкова трэба зрабіць, без чаго ніяк нельга працаваць далей. У гэтым Волька пераканалася з першых жа дзён, як прыйшла на свінаферму. Яна не грэбавала ніякай чарнавой работай. Раней за іншых прыходзіла на ферму і амаль заўсёды апошняй пакідала яе. Шурпатымі зрабіліся далоні ў дзяўчыны, затое рукі сталі па-сапраўднаму ўвішныя.

— Адпачні, Волечка, што табе, больш за іншых трэба,— гаварыла часам якая-небудзь са свінарака.— Работа не заяц, не ўцячэ...

Волька прамаўчала — паважала старэйшых, а то неяк раз не стрымалася, кінула:

— Мы і так занадта многа адпачываем. У людзей — пра іх вунь у газетах пішуць — па пяцьсот свіней адкармливае свінарка. А вы? Удзвюх на дзве сотні...

— Дык гэта ж у людзей.

— А чым мы горшыя?

— А ты паспрабуй, разумніца такая! Адкармі хоць столькі, потым зазнаеш, па чым фунт ліха.

— І паспрабую!

Старэйшая свінарка Вольга Гуліцкая спачатку раіла, а потым нават прасіла не браць у групу больш трохсот свіней. Волька ж настаяла на сваім. Узялася адкарміць шэсцьсот свіней адна. У той час гэта была рэкордная лічба для свінаркі не толькі ў заланьскіх вёсках, а нават на ўсёй Брэстчыне.

Шэсцьсот! Многа гэта ці мала? Як для каго. Адным да спадабы вялікі клопат, другіх гэта палохае. А між

тым вынік любой работы ў руках чалавека. Відаць, не-дарма ў народзе гавораць: «Чаго вочы баяцца, тое рукі зрабляць». Волька не спалохалася нічога, настаяла на сваім. І стрымала слова.

Сапраўднага поспеху не бывае без славы. Такі наш час — добрае не ляжыць на месцы. Газеты змясцілі партрэт маладой свінаркі, заклікалі раўняцца на яе. «Дарая Волечка! Горача віншuem. Жадаем новых поспехаў» — тэлеграфіравалі сяброўкі з дзетдома. А потым пасыпаліся пісьмы з іншых месц. Было сярод іх адно пісьмо са Століншчыны, таксама ад маладой свінаркі. Яна крыўдзілася, што ніхто пра яе не ведае, што ў рабоце свінаркі не бачыць ніякай радасці. Волька адказала ёй падрабязным пісьмом. «Я ніколі не думала і не думаю пра славу, — пісала яна. — Мне хочацца не славы, павярце мне. Я хачу толькі аднаго: зрабіць як мага больш для маці-Радзімы, якая выгадала мяне. Перад ёю я лічу сябе ў вялікім даўгу. Што ж датычыцца славы, дык я лічу, што адзіна правільны і надзейны шлях да яе — гэта праца. Толькі ў працы можна пазнаць усе радасці жыцця».

З гадамі прыходзіць вопыт, майстэрства. А гэта — другая сіла ў чалавека. На ферме ўвялі бесстаночны метады утрымання свіней, групавы адкорм. І, як вынік, у наступныя два гады ўдалося не толькі замацаваць дасягнуты поспех, але і дамагчыся яшчэ лепшых вынікаў: адкарміць спачатку семсот, а потым — восемсот свіней. Чацвёрты год работы на ферме быў знамянальным для маладой свінаркі: яна адкарміла 1200 свіней агульнай вагой каля 120 тон. Рабочыя саўгаса аказалі ёй высокае давер'е — абралі дэпутатам Брэсцкага абласнога Савета народных дэпутатаў. А ў хуткім часе на грудзях Вольгі Канстанцінаўны Монцік заззяў ордэн Леніна — вышэйшая ўрадавая ўзнагарода краіны.

* * *

Чалавек — самае што ні ёсць прыгожае на зямлі. І асабліва наш чалавек — савецкі... Часта, застаўшыся адна са сваімі думкамі, Вольга Канстанцінаўна згадвае пра тых людзей, з якімі штодня сустракаецца на рабоце, з якімі даводзіцца гутарыць на розных нарадах і семінарах. Якія гэта цудоўныя людзі! Знешне так не падобныя адзін на аднаго. І разам з тым вельмі падобныя.

Чым? Сваёй чалавечнасцю. Іншымі словамі, пачуццём сям'і адзінай. Калі ў цябе радасць — гэта і іх радасць, твае няўдачы — іх смутак. Вось хоць бы Іван Анісімавіч Фінюцін, дзядзька Іван, як яго называюць свінаркі. Дзядзька Іван не праміне, каб не пацікавіцца, як жывуць дзяўчаты, як у іх справы на рабоце, дома. Калі што якое, параіць, падкажа. Ён даўно працуе на свінаферме, у яго ёсць чаму павучыцца. Або Сцяпан Місюкевіч. Здалося неяк яму, што Вользе Монцік сумнавата жыць у інтэрнаце.

— Пераходзь, Канстанцінаўна, да нас,— шчыра запрасіў.— Месца хопіць. І весялей будзе, у сям'і ўсётакі...

А хіба ж ёй сумна? «Там, дзе нашы тры Марусі, жыць не будзеце ў скрусе». Гэта пра свінарак Абражэвіч, Брэчку і Дубоўскую. З імі сябруе Вольга Канстанцінаўна, з імі і саборнічае. Іван Сцяпанавіч Барыскін, брыгадзір свінафермы, нашто ўжо скупы на пахвалу чалавек, але і той не змоўчыць, заўсёды хваліць дзяўчат: «Залатыя рукі, далібог. Такіх бы пабольш нам працаўніц».

Даволі часта сустракаюцца свінаркі з галоўным заатэхнікам саўгаса Ганнай Лявонаўнай Бяленка. Пагутарыць з гэтай цудоўнай жанчынай, вопытнейшым спецыялістам — сапраўдная радасць для Вольгі Монцік. Можна, у выніку гэтых сустрэч са старым камуністам і з'явілася заява, якую паклала перад заатэхнікам свінарка.

— Хачу, як Гаганава, перайсці на адстаючы ўчастак — маладняк вырошчваць,— сказала Вольга Канстанцінаўна.

А тое, што і работы будзе больш, ды і аплата ніжэй, гэта не збянтэжыла маладую свінарку. Замацавалі за ёй 14 асноўных і 35 разавых свінаматак. Праз тыдзень-другі асвоілася. Новая работа — новы клопат. Вырошчваць маладняк аказалася куды цяжэй, чым працаваць на адкорме. Адразу ж адчула, што нестae ведаў. Давялося засесці за кнігі, заатэхнічныя часопісы.

Яна і раней многа і прагна чытала. Кнігі былі яе лепшымі сябрамі. Цяпер яны сталі яшчэ і настаўнікамі. У хуткім часе свінарка падмелася вырошчваць вялікія групы аднаўзроставага маладняку, прапанавала перайсці на туравыя апаросы. Ад туравых апаросаў, як вядома, парасят лягчэй прывучаць да падкормкі, яны непрыкметна прывыкаюць адно да другога і спакойна па-

ядаюць кармы, хутка прыбываюць у вазе. Патрэбна толькі стараннасць у рабоце, жаданне стрымаць дадзенае слова. А гэта — не пазычаць.

За першы ж год ад замацаванай групы свінаматак Вольга Канстанцінаўна атрымала і вырасціла каля тысячы парасят — па 22 ад асноўнай і па 18 — ад разавай свінаматкі. Цяпер гэтая лічба значна павялічылася. Саўгас «Нача» па вытворчасці свініны займае адно з першых месц у Брэсцкай вобласці. І ў гэтым, вядома, вялікая заслуга Вольгі Канстанцінаўны Монцік.

* * *

Усякі раз, калі яна ўспамінае свае дзіцячыя гады, на памяць прыходзіць цётка Агата: «Засталіся вы цяпер адны, бы гарох пры дарозе...» І тады ёй асабліва хочацца лішні раз — «без чаргі» — напісаць Петрусю ў Мінск — на завод будаўнічых матэрыялаў, Васілю — у Карэлію, дзе ён працуе на лесанарыхтоўках, і Марыльцы — у Барысаў, на запалкавую фабрыку. Хочацца падзяліцца з імі сваімі радасцямі ў жыцці і працы, каб яны, браты і сястра, не падумалі, што яна тут адзінокая, сумуе без радні.

Радня ў яе слаўная — увесь саўгас.

Калі нядаўна Вольга Канстанцінаўна вырашыла назаўсёды звязаць свой лёс з партыяй, то ёй з радасцю прапаноўвалі свае рэкамендацыі ўсе камуністы.

— Ты ж у нас нібыта дачка саўгаса, — гаварыў старэйшы рабочы Сяргей Вікенцьевіч Цераховіч. — Я з радасцю буду рэкамендаваць цябе ў партыю...

Другі рабочы, Іван Рыгоравіч Вайцяховіч, які таксама даваў рэкамендацыю, на партыйным сходзе, між іншым, гаварыў:

— Вялікае шчасце для бацькоў, калі яны вераць сваім дзецям, як самім сабе. Гэта вялікае шчасце ў жыцці. Вользе Канстанцінаўне я веру, як роднай, як самому сабе...

Вялікая радня ў Вольгі Монцік! Вялікая і надзейная.

